accepteres i det omfang, disse bestemmelser, som gælder uden forskel for indenlandske og indførte varer, er nødvendige af hensyn til bl.a. forbrugerbeskyttelse og god handelsskik.

3. Traktatens artikler 30 og 34 er ikke til hinder for, at en medlemsstat på varer hidrørende fra eller bestemt til en anden medlemsstat anvender en national lovgivning, der forbyder i salgsfremmende øjemed at tilbyde eller give gaver i form af bøger til købere af et leksikon, og som betinger anvendelsen af en undtagelse fra dette forbud af, at der består en forbrugsmæssig forbindelse mellem gaven og den vare, der danner grundlag for gavetilbudet.

I sag 286/81

angående en anmodning, som Gerechtshof, Amsterdam, afdelingen for økonomiske sager, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende straffesag mod

OOSTHOEK'S UITGEVERSMAATSCHAPPIJ BV

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikler 30, 34 og 36 med henblik på den nederlandske lovgivning om begrænsning af salg med tilgift,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten J. Mertens de Wilmars, afdelingsformændene P. Pescatore, A. O'Keeffe og U. Everling, dommerne Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans, O. Due og K. Bahlmann,

generaladvokat: P. VerLoren van Themaat
justitssekretær: P. Heim

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb samt de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. Den nederlandske Wet Beperking Cadeaustelsel 1977 (lov om begrænsning af salg med tilgift af 1977 — Staatsblad 1977, nr. 659) indeholder i artikel 2 et forbud med at yde varer som tilgift i forbindelse med udøvelsen af handelsmæssig virksomhed. Der gælder visse undtagelser fra dette forbud, blandt andet lovens artikel 4, stk. 3, som vedrører tilgift i form af varer, hvis forbrug eller anvendelse står i forbindelse med den solgte vare, og som bærer et tydeligt reklamemærke, som ikke kan fjernes; værdien af disse varer må imidlertid ikke overstige 4 % af salgsprisen for den eller de varer, sammen med hvilke de ydes.

2. Oosthoek's Uitgeversmattschappij (herefter benævnt »Oosthoek«) forhandler nederlandskprogede leksika på hele det nederlandsktalende område, herunder Nederlandene, den nederlandsktalende del af Belgien samt en lille del af det nordvestlige Frankrig. Af disse leksika udarbejdes og fremstilles »De Grote Oosthoek« og »De Grote Summa« i Nederlandene, og »De Grote Nederlandse Larousse« udarbejdes og fremstilles af et søsterselskab til Oosthoek i Belgien.

Siden 1974 har Oosthoek i annoncer i aviser og blade samt i foldere for at fremme salget tilbudt subskribenter på et leksikon en ordbog, et verdensatlas eller et lille leksikon som gave, afhængig af købets værdi.

3. Anklagemyndigheden anså dette salgsfremmende system, som praktiseredes af Oosthoek, for en overtrædelse af Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977, og rejste tiltale mod Oosthoek.

Ved dom af 13. november 1980 statuerede Economische Politierechter, Arrondissementsrechtsbank Utrecht, at de faktiske omstændigheder, der lå til grund for tiltalen, var bevist og strafbare. Retten idømte Oosthoek tre bøder à 85 HFL.

Denne dom blev anket til Gerechtshof, Amsterdam, afdelingen for økonomiske sager, som ved dom af 9. oktober 1981 forkastede de af Oosthoek fremførte anbringender, som var støttet på national ret; da Oosthoek blandt andet havde påberåbt sig, at Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977 var uforenelig med EØF-traktatens artikler 30, 34 og 36, anså retten det for nødvendigt at anmode Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse om følgende spørgsmål:

»Er det foreneligt med fællesskabsretten (navnlig med princippet om frie varebevægelser), at et forlag, der ved hjælp af boggaver søger at fremme afsætningen af forskellige opslagsværker, som er bestemt for hele det nederlandske sprogområde, og som dels er udgivet i Nederlandene, dels i Belgien, som følge af den nederlandske Wet Beperking Cadeaustelsel (lov om begrænsning af salg med tilgift) må ophøre med at anvende denne salgsfremmende metode, der er tilladt i Belgien, alene fordi de nederlandske bestemmelser kræver, at der skal bestå en snæver forbrugsmæssig forbindelse mellem gaven og den vare, der danner grundlag for gavetilbuddet?«

4. Forelæggelsesdommen er registreret på Domstolens justitskontor den 3. november 1981.

I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af Oosthoek ved advokat Ch. Gielen, Amsterdam, Nederlandenes regering ved generalsekretær i udenrigsministeriet F. Italianer, Forbundsrepublikken Tysklands regering ved sin befuldmægtigede Martin Seidel, kongeriget Belgiens regering ved direktøren for administration i udenrigsministeriet, ministeriet for udenrigshandel og ministeriet for udviklingssamarbejde W. Collins, kongeriget Danmarks regering ved Laurids Mikaelsen, udenrigsministeriets departement for udenrigsøkonomi, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved Richard Wainwright, Kommissionens juridiske tjeneste.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Domstolen har imidlertid opfordret Oosthoek til inden retsmødet skriftligt at besvare et spørgsmål vedrørende omfanget af importen af leksikonnet »De Grote Nederlandse Larousse« til Nederlandene.

II — Sammenfatning af de skriftlige indlæg til Domstolen

1. Oosthoek's indlæg

Oosthoek har indledningsbevis understreget, at udover den handel, der finder sted som følge af, at leksikaerne dels fremstilles i Nederlandene dels i Belgien, er der en ikke ubetydelig grænsehandel på grund af de køb, der foretages direkte i Nederlandene af personer, der er bosat i Belgien.

Oosthoek og selskabets konkurrenter tilbyder bøger som gave, fordi et forlag selv kan fremstille sådanne gaver billigt, og fordi køberne finder det interessant at modtage en bog som gave. En mangeårig erfaring visser, at bøgerne er fortræffelige midler til at fremme salget af leksika.

Ved Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977 er bestemmelserne vedrørende gavesystemet i Nederlandene blevet gjort strengere. Det er under straffesagen blevet fastslået, at Oosthoek's salgsfremmende system er i strid med disse strengere regler, fordi de pågældende gaver

ikke er »af samme art« som leksikaerne, og desuden fordi der ikke består en »forbrugsmæssig forbindelse« mellem dem. I denne forbindelse er det blevet anset for nødvendigt, at gaven i størsteparten af tilfælde, hvor det almindelige leksikon blev anvendt, ligeledes skulle benyttes ved samme lejlighed, hvilket ikke er blevet bevist.

Oosthoek har ikke kunnet tilpasse sit salgsfremmende system til de nuværende strengere regler for gaver på grund af det regulativ for handelen med bøger i Nederlandene, der er fastsat af foreningen til fremme af boghandelens interesser, og hvorefter forlaget har pligt til at fastsætte en enkelt, bindende pris for hver af sine bøger ved salg til forbruger. Den strenge ordning i Wet Beperking Cadeaustelsel indebærer ifølge lovens artikel 3, at kunderne skal have mulighed for at modtage et pengebeløb i stedet for gaven, hvilket ville være ensbetydende med en prisnedsættelse i strid med ovennævnte regulativ.

Hvis Oosthoek skulle efterkomme de i Nederlandene gældende strenge regler, skulle selskabet i øvrigt også anvende disse i Belgien, fordi det ville være byrdefuldt at skulle anvende forskellige annonceringsformer. Hvis reklamematerialet indeholdt alle de informationer, der kræves i henhold til den nederlandske lov, ville denne aktivitet desuden blive mindre fordelagtig fra et kommercielt synspunkt.

Selv om der også i den belgiske lovgivning findes restriktioner for salg med tilgift, falder den af Oosthoek anvendte salgsfremmende metode ind under en i denne lovgivning fastsat undtagelse. Forskellen mellem den nederlandske lovgivning og den belgiske lovgivning ville for Oosthoek have til følge, at det ville være umuligt at tilbyde en bog som gave ved køb af et leksikon, mens dette salgsfremmende middel er tilladt i Belgien.

Det ville være i strid med princippet om frie varebevægelser, hvis en producent på et område, som hans varer specielt er beregnet for, var tvunget til at benytte forskellige salgsfremmende systemer. Eksporten og importen ville ske mere effektivt og mere økonomisk, hvis salget kunne fremmes ved hjælp af en ensartet reklamekampagne. Udarbejdelse og trykning af to typer reklamemateriale ville kræve en mere kompliceret og omkostningskrævende organisation. En sådan situation må derfor anses for en forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som kvantitative restriktioner.

Det krav om forbrugsmæssig eller anvendelsesmæssig beslægthed, der stilles i Wet Beperking Cadeaustelsel, er ikke berettiget i henhold til EØF-traktatens artikel 36, da den nederlandske lovgivning og navnlig dette krav er en ordning af socio-økonomisk art, som ikke er dækket af bestemmelsen. Dette krav tjener ikke egentlige forbrugerinteresser og er ikke nødvendigt for at undgå fordrejning af konkurrenceforholdene.

Sammenfattende mener Oosthoek, at den hindring for samhandelen, der følger af, at selskabet ikke ved salg af leksika kan benytte de i den nederlandske lovgivning fastsatte undtagelser, blot fordi de pågældende gaver ikke er beslægtede med leksikaerne med hensyn

til deres anvendelse, er et brud på det grundlæggende princip om frie varebevægelser og ikke er berettiget af rimelig krav om forbrugerbeskyttelse eller fri konkurrence.

2. Den nederlandske regerings indlæg

Den nederlandske regering har anført, at Wet Beperking Cadeaustelsel 1977 har to formål, nemlig at undgå, at de normale konkurrenceforhold fordrejes af virksomheder, som yder varer gratis eller til meget lav pris for at fremme salget af deres eget vareudvalg, samt at sikre beskyttelse af forbrugerne, som bl.a. fremmes af, at markedet bliver mere gennemskueligt. I henhold til artikel 3 i Wet Beperking Cadeaustelsel 1977 finder forbudet mod at yde varer som gaver ikke anvendelse, hvis den pågældende virksomhed har tilbudt forbrugeren varer, som ligner gaven, i mindst tre måneder umiddelbart før gaveaktionen, hvis denne fortsat udbyder sine varer til salg i gaveaktionsperioden, hvis den klart tilbyder køberen mulighed for i stedet for varen at modtage et pengebeløb, der ikke kan være lavere end halvdelen af den pris, til hvilken gaven udbydes til salg, eller hvis den i alle publikationer vedrørende gaveaktionen angiver denne vares salgspris, hvordan den kan fås i forbindelse med salget samt det ovennævnte pengebeløb, og hvordan dette kan opnås. I lovens artikel 4 er der fastsat en række undtagelser fra forbudet, herunder gavetilbud til forhandlere, gavetilbud på bestemte tidspunkter afhængigt af almindelig eller lokal skik og brug eller tilbud af små genstande af ringe værdi som gave samt den undtagelse, der er tale om i det foreliggende tilfælde. Denne sidstnævnte undtagelse opfylder i rimelig grad et behov, og de betingelser, der er knyttet hertil, giver tilstrækkelig sikkerhed for, at der hverken sker fordrejning af konkurrencen eller tilsløring af priser.

Wet Beperking Cadeaustelsel indgår i en regulering af den økonomiske omsætning og i en række love, som for at beskytte forbrugeren har til formål at sikre en loyal konkurrence. Andre medlemsstater har ligeledes en lovgivning om tilgift, og Wet Beperking Cadeaustelsel er fuldt ud på linje med de formål dikteret af almene hensyn, som traktaten forfølger.

Hvad angår foreneligheden med fællesskabsretten, mener den nederlandske regering, at EØF-traktatens artikel 34 ikke spiller nogen rolle i denne henseende, når henses til omstændighederne i det foreliggende tilfælde.

Den pågældende lov er heller ikke en foranstaltning i strid med artikel 30. Den finder anvendelse på såvel indenlandske som importerede varer og gør ingen sondring mellem den indenlandske handel og import- eller eksporthandelen. Hvis lovens anvendelse alligevel kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne, skyldes dette udelukkende forskellen mellem de bestående lovgivninger på området i de forskellige medlemsstater. Den begrænser ikke selve importen eller salget af varerne.

I mangel af fællesskabsbestemmelser på området har medlemsstaterne stadig

kompetence til, hver på sit eget område, at fastsætte regler for forhandlingen af varer. Kun såfremt sådanne nationale bestemmelser kan medføre hindringer i samhandelen inden for Fællesskabet, må det undersøges, om disse kan være berettigede af de i EØF-traktatens artikel 36 nævnte grunde, eller om de er berettigede af tvingende krav om god handelsskik og forbrugerbeskyttelse. En sådan undersøgelse, som i dette tilfælde i øvrigt måtte føre til det resultat, at de pågældende bestemmelser er berettigede, er ikke nødvendig her.

3. Den belgiske regerings indlæg

Den belgiske regering har anført, at i henhold til artikel 35 i den belgiske lov om handelspraksis af 14. juli 1971 (Moniteur belge af 30. 6. 1971) er sammenhængende ydelse af gratis eller ikke gratis varer eller tjenesteydelser til forbrugeren ved afsætning af andre varer eller tjenesteydelser forbudt; tilbud af en vare, hvis erhvervelse er betinget af erhvervelse af en anden vare (hovedvare) er forbudt. Der er fastsat undtagelser fra denne regel. Ifølge lovens artikel 37, stk. 5, er det tilladt i forbindelse med erhvervelse af en hovedvare gratis at yde »genstande, som er forsynet med en ikke fjernelig og klart synlig reklamepåskrift, og som ikke er i handelen som sådanne, såfremt erhvervelsesprisen for den, der tilbyder dem, ikke overstiger 5 % af salgsprisen for den hovedvare eller den tjenesteydelse, i forbindelse med hvilken de gives«.

Oosthoek kan følgelig kun give et atlas eller en ordbog gratis ved køb af et leksikon i Belgien, hvis disse genstande opfylder de nævnte betingelser.

4. Den tyske regerings indlæg

Efter den tyske regerings opfattelse falder et forbud som det foreliggende ikke ind under EØF-traktatens artikel 30. Forbudet gælder uden forskel indenlandske og udenlandske varer uden hensyn til deres oprindelse og angår kun forhandlingsmåden. Samhandelen inden for Fællesskabet er mulig med det ene forbehold, at det forbydes at betegne en vare som tilgift, når to varer ydes sammen. En sådan ordning bevirker ikke, at importen begrænses.

Selv hvis EØF-traktatens artikel 30 fandt anvendelse på salgsfremmende metoder, ville bestemmelserne om god handelsskik og forbrugerbeskyttelse berettige foranstaltninger som den her foreliggende i henhold til EØF-traktatens artikel 36. Så længe spørgsmålet om tilgift, ligesom spørgsmålet om illoyal konkurrence, ikke er harmoniseret og ikke er genstand for fællesskabsbestemmelser, må de hindringer, der er en følge af forskelle mellem de nationale lovgivninger om markedsføring, accepteres i det omfang, disse bestemmelser er nødvendige for at opfylde bydende krav vedrørende beskyttelsen af den offentlige sundhed, god handelsskik eller forbrugerbeskyttelse. Ydelse af tilgift afleder kundens opmærksomhed og bevirker en fordrejning af konkurrencen, som skal være centreret om varens kvalitet og værdi. Tilgift tilslører prisen, idet den giver indtryk af at være gratis, mens tilgiftens pris i virkeligheden allerede er indbe-

fattet i prisen på den vare, som danner grundlag for ydelsen af tilgift. Det er derfor nødvendigt at bekæmpe salg med tilgift for at opretholde en loyal konkurrence. I de fleste medlemsstater findes der lovbestemmelser, der har til formål at bekæmpe salg med tilgift. I Forbundsrepublikken Tyskland er dette spørgsmål reguleret ved Zugabeverordnung af 9. marts 1932 — Reichsgesetzblatt I, s. 121. De forskelle, der består på dette område, må afskaffes ved en senere harmonisering af lovgivningerne.

Følgelig mener den tyske regering, at forbudet mod den i forelæggelsesdommen beskrevne markedsføringsmetode er foreneligt med fællesskabsretten, navnlig med princippet om frie varebevægelser.

5. Den danske regerings indlæg

Den danske regering har anført, at den danske lov nr. 297 af 14. juni 1974 om markedsføring i § 6, stk. 1, indeholder et forbud mod at yde tilgift ved salg af varer eller ved udførelse af tjenesteydelser for forbruger. Dette forbud har eksisteret i dansk ret siden 1912. Det forfølger to formål, nemlig hensynet til forbrugerne og til konkurrenterne. Tilgift ydes typisk på en sådan måde, at forbrugeren bibringes den opfattelse, at den er gratis, uanset at tilgiften er indkalkuleret i hovedydelsens pris. Ydelse af tilgift er således vildledende for forbrugeren og fratager denne muligheden for at foretage prissammenligninger.

Sådanne bestemmelser er i overensstemmelse med fællesskabsretten, når forbudet har generel karakter og kun er rettet mod denne form for markedsføring. En almindelig anvendelse af nationale regler om markedsføring, der gælder uden forskel på importerede og nationalt producerede varer, og som er uden specifik betydning for samhandelen inden for Fællesskabet, er ikke i strid med EØF-traktatens artikel 30. Bestemmelser som de her omhandlede indebærer nok begrænsninger i de forretningsdrivendes handelsbetingelser, men har ikke særlige virkninger for samhandelen inden for Fællesskabet.

Domstolen behøver derfor ikke at tage stilling til, om et sådant forbud kan retfærdiggøres af et eller flere af de hensyn, som nævnes i traktatens artikel 30. I øvrigt er forbudet mod tilgift nødvendigt for at beskytte forbrugerne og for at sikre en loyal konkurrence.

Den danske regering har foreslået, at det stillede spørgsmål besvares således, at anvendelse af en national lovgivning om begrænsning af salg med tilgift ikke er uforenelig med fællesskabsrettens regler om varers frie bevægelighed, selv om salg med tilgift er tilladt i en anden medlemsstat.

6. Kommissionens indlæg

Kommissionen har indledningsvis givet en kort oversigt over de gældende lovgivninger om tilgift i medlemsstaterne og bemærket, at der i medlemsstaterne med undtagelse af Det forenede Kongerige, Irland og Grækenland findes yderst komplicerede, uensartede og modstri-

dende ordninger vedrørende ydelse af tilgift til forbrugeren. Fællesskabsretten indeholder ingen bestemmelser på dette område.

EØF-traktatens artikel 34 kan ikke finde anvendelse på denne lovgivning, fordi den ikke har til formål og til følge specielt at hindre eksporthandelen og således indføre en forskelsbehandling mellem samhandelen inden for en medlemsstat og dens eksporthandel.

Med hensyn til EØF-traktatens artikel 30 mener Kommissionen, at samhandelen inden for Fællesskabet med hovedydelsen, nemlig leksikonnet, indirekte bliver hindret, fordi en meget restriktiv lovgivning vedrørende tilgift kunne have indvirkning på salget af varerne. I øvrigt ville Ooesthoek være nødt til at iværksætte andre salgsfremmende foranstaltninger for de varer, der indføres til Belgien, hvilket ville forøge omkostningerne.

Det er udelukket at anvende EØF-traktatens artikel 36 i dette tilfælde, da denne artikel ikke dækker foranstaltninger til regulering af økonomiske forhold. Hvad angår den undtagelse, der nævnes i dommen af 20. februar 1979 (sag 120/78, »Cassis de Dijon«, Sml., s. 649), har de sager, hvori denne er blevet anvendt indtil nu, drejet sig om restriktioner, der direkte vedrørte forhandlingen af den pågældende vare, mens der i det foreliggende tilfælde ikke er tale om en direkte restriktion. Imidlertid er der ingen grund til ikke at udvide denne undtagelse til at omfatte foranstaltninger, som indirekte vedrører markedsføring. Alle disse foranstaltninger er foranstaltninger til regulering af økonomiske forhold, som især er af kvalitativ karakter, og som beskytter såvel almene som private interesser, navnlig forbrugernes og de handlendes interesser. De må skelnes fra økonomisk-politiske foranstaltninger, der har til formål at opfylde økonomiske formål. Den undtagelse fra forbudet mod foranstaltninger med tilsvarende virkning, som blev indført ved Cassis de Dijon-dommen, må følgelig gælde for alle nationale økonomisk-politiske foranstaltninger, som regulerer forhandlingen, fremstillingen eller forbruget af en vare.

Formålene med den pågældende nederlandske ordning berettiger fuldt ud den pågældende foranstaltning. Denne forfølger sine formål med rimelige midler, som ikke udgør en overflødig hindring for samhandelen inden for Fællesskabet, og den står ikke i misforhold til sit formål.

Kommissionen har derfor foreslået, at spørgsmålet besvares med, at EØF-traktatens artikler 30—36 skal fortolkes således, at forbudet mod foranstaltninger med tilsvarende virkning ikke omfatter en foranstaltning fra en medlemsstats side, hvorved ydelse af tilgift som salgsfremmende middel gøres betinget af, at tilgiften og den vare, sammen med hvilken den ydes, er beslægtede fra et forbrugsmæssigt synspunkt.

III — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 22. juni 1982 har sagsøgeren i hovedsagen ved advokaterne Ch. Gielen og A. F. de Savornin Lohmann, den nederlandske regering ved J. W. de Zwaan og L. Bayens, den tyske regering ved M. Seidel og Kommissionen ved Th. Van Rijn afgivet mundtlige indlæg.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 22. september 1982.

Da de i sagen deltagende dommere ikke længere udgjorde det nødvendige antal, for at Domstolen gyldigt kan træffe afgørelse i henhold til artikel 15 i statutten for EØF-Domstolen, er den mundtlige forhandling blevet genoptaget ved kendelse af 16. november 1982. I retsmødet den 9. december 1982 har parterne haft lejlighed til at afgive nye mundtlige indlæg. Generaladvokaten har fremsat supplerende forslag til afgørelse i retsmødet samme dag.

Præmisser

1 Ved dom af 9. oktober 1981, indgået til Domstolen den 3. november 1981, har Gerechtshof, Amsterdam, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikler 30 og 34 for at kunne tage stilling til, om den nederlandske lovgivning om begrænsning af adgangen til at tilbyde og give gaver i forbindelse med udøvelse af handelsmæssig virksomhed er forenelig med fællesskabsretten.

2 Dette spørgsmål er blevet rejst under en sag, hvorunder det nederlandske selskab Oosthoek's Uitgeversmaatschappij BV (herefter benævnt Oosthoek) har anket en dom afsagt af Arrondissementsrechtbank Utrecht, hvorved selskabet blev idømt tre bøder à 85 HFL for at have overtrådt Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977 (den nederlandske lov om begrænsning af salg med tilgift).

3 Denne lovs artikel 2, stk. 1, forbyder at tilbyde eller give varer som tilgift i forbindelse med udøvelse af handelsmæssig virksomhed. Der gælder imidlertid flere undtagelser fra dette forbud, bl.a. i artikel 4, stk. 3, hvorefter det er tilladt at tilbyde eller give en vare som gave, hvis denne sædvanligvis anvendes eller forbruges i forbindelse med anvendelsen eller forbruget af de varer, for hvis køb den nævnte vare er blevet tilbudt eller givet — et kriterium, der sædvanligvis betegnes forbrugsmæssig forbindelse (consumptieverwantschap) — hvis den er forsynet med et mærke, som ikke kan fjernes, som er tydeligt ved normalt brug, som giver varen en klar reklamemæssig karakter, og hvis varens værdi ikke overstiger 4 % af salgsprisen for samtlige de varer, for hvis køb varen tilbydes eller gives.

4 Oosthoek forhandler i Nederlandene, i Belgien samt i en lille del af det nordlige Frankrig forskellige nederlandsksprogede leksika, hvoraf nogle udarbejdes og fremstilles i Nederlandene af Oosthoek og andre i Belgien af et søsterselskab til Oosthoek. Siden 1974 har Oosthoek i annoncer i aviser og tidsskrifter samt i foldere tilbudt alle subskribenter på et leksikon en ordbog, et verdensatlas eller et lille leksikon som gave. Efter ikrafttrædelsen af Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977 blev der på grund af denne praksis rejst tiltale mod Oosthoek i Nederlandene for overtrædelse af nævnte lovs bestemmelser.

5 Denne praksis er ifølge Oosthoek forenelig med bestemmelserne i den belgiske lovgivning på området, som ganske vist ligeledes indeholder et forbud mod gavetilbud i salgsfremmende øjemed med en undtagelse svarende til artikel 4, stk. 3, i Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977, men som ikke betinger anvendelsen af denne undtagelse af, at der skal foreligge en forbrugsmæssig forbindelse.

6 Gerechtshof, Amsterdam, antog ligesom Arrondissementsrechtbank Utrecht i den dom, som er anket i hovedsagen, at der ikke bestod den i artikel 4, stk. 3, i Wet Beperking Cadeaustelsel nævnte forbrugsmæssige forbindelse mellem de solgte leksika og de bøger, der blev tilbudt som gave, og at Oosthoek's salgsfremmende system følgelig var en overtrædelse af denne lov. Da Oosthoek imidlertid påberåbte sig, at Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977 var uforenelig med EØF-traktatens artikler 30 og 34, anså Gerechtshof, Amsterdam, det for nødvendigt at stille Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er det foreneligt med fællesskabsretten (navnlig med princippet om frie varebevægelser), at et forlag, der ved hjælp af boggaver søger at fremme afsætningen af forskellige opslagsværker, som er bestemt for hele det nederlandske sprogområde, og som dels er udgivet i Nederlandene, dels i Belgien som følge af den nederlandske Wet Beperking Cadeaustelsel (lov om begrænsning af salg med tilgift) må ophøre med at anvende denne salgsfremmende metode, der er tilladt i Belgien, alene fordi de nederlandske bestemmelser kræver, at der skal bestå en snæver forbrugsmæssig forbindelse mellem gaven og den vare, der danner grundlag for gavetilbudet?«

7 Med dette spørgsmål ønsker Gerechtshof, Amsterdam, i det væsentlige at få afklaret, om EØF-traktatens artikler 30 og 34 er til hinder for, at en medlemsstat på varer hidrørende fra eller med bestemmelsessted i en anden medlemsstat anvender en national lovgivning, som forbyder i salgsfremmende øjemed at tilbyde eller give gaver i form af bøger til købere af et leksikon, og som bestemmer, at dette forbud kun kan fraviges, såfremt der består en forbrugsmæssig forbindelse mellem gaven og den solgte vare.

8 I deres indlæg har den nederlandske, den tyske og den danske regering indledningsvis gjort gældende, at en national lovgivning som den foreliggende ikke har nogen særlig indflydelse på samhandelen inden for Fællesskabet og ikke falder ind under anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikler 30 og 34.

9 Det bemærkes, at anvendelsen af den nederlandske lovgivning på salg i Nederlandene af leksika fremstillet i Nederlandene ganske rigtigt ikke har nogen forbindelse med import eller eksport af varer og følgelig ikke falder ind under artiklerne 30 og 34. I tilfælde af salg i Nederlandene af leksika fremstillet i Belgien og salg i andre medlemsstater af leksika fremstillet i Nederlandene er der imidlertid tale om transaktioner i samhandelen inden for Fællesskabet. I denne henseende må det, når henses til den nationale domstols spørgsmål, afgøres, om bestemmelser som dem, der er indeholdt i den nederlandske lovgivning, er forenelige med såvel EØF-traktatens artikel 30 som med dens artikel 34.

10 Oosthoek har gjort gældende, at den nederlandske lovgivning tvinger selskabet til at anvende forskellige salgsfremmende systemer i de forskellige medlemsstater, som udgør ét marked, og påfører selskabet yderligere udgifter og andre ulemper, således at importen og eksporten af de pågældende leksika bliver gjort vanskeligere. Kravet om en forbrugsmæssig forbindelse er ikke begrundet hverken af hensyn til beskyttelse af forbrugerne eller af hensyn til bevarelse af konkurrenceforhold.

11 Kommissionen mener, at selv om det ikke kan udelukkes, at en sådan foranstaltning indirekte kan hindre importen af leksika, kan den imidlertid ikke være i strid med artikel 30, fordi den gælder uden forskel for alle varer og er begrundet af hensyn til beskyttelse af forbrugerne og økonomisk-politiske hensyn.

12 Med henblik på en besvarelse af den nationale domstols spørgsmål må spørgsmålet om eksport og spørgsmålet om import undersøges hver for sig.

13 Med hensyn til eksport omhandler artikel 34 de nationale foranstaltninger, som især har til formål eller til følge at hindre eksporten og således medføre en forskelsbehandling mellem handelen i en medlemsstat og dens eksporthandel, således at den pågældende medlemsstats indenlandske produktion eller hjemmemarked sikres en særlig fordel. Dette er klart ikke tilfældet med en lovgivning som den foreliggende, hvad angår salg i andre af Fællesskabets medlemsstater af leksika fremstillet i Nederlandene. Ved denne lovgivning er der blot indført visse begrænsninger i forhandlingsbetingelserne i Nederlandene, uden at salget af varer bestemt til eksport påvirkes.

14 Med hensyn til de indførselsrestriktioner, der omhandles i EØF-traktatens artikel 30, bemærkes, som Domstolen har fastslået gentagne gange siden sin dom af 20. februar 1979 (Rewe, sag 120/78, Sml., s. 649), at da der ikke findes en fælles ordning vedrørende afsætning, må hindringer for samhandelen inden for Fællesskabet, der beror på forskelle i de nationale lovgivninger, accepteres i det omfang, disse bestemmelser, som gælder uden forskel for indenlandske og indførte varer, er nødvendige af hensyn til bl.a. forbrugerbeskyttelse og god handelsskik.

15 En lovgivning, som begrænser eller forbyder visse former for reklame og visse salgsfremmende metoder, kan, selv om den ikke direkte påvirker indførslerne, begrænse disses omfang, fordi den påvirker mulighederne for afsætning af de indførte varer. Det kan ikke udelukkes, at den omstændighed, at den pågældende erhvervsdrivende er tvunget til enten at anvende forskellige reklamesystemer eller salgsfremmende metoder, alt efter hvilken

medlemsstat det drejer sig om, eller opgive et system, som han anser for særligt effektivt, kan udgøre en hindring for importen, selv om en sådan lovgivning gælder uden forskel for indenlandske og indførte varer.

16 Det må følgelig undersøges, om et forbud mod et salgssystem med gaver, som indeholdt i den nederlandske lovgivning, kan være berettiget af hensyn til forbrugerbeskyttelse og god handelsskik.

17 I denne henseende fremgår det af sagen, at Wet Beperking Cadeaustelsel af 1977 har et dobbelt formål, nemlig dels at undgå, at de normale konkurrenceforhold forstyrres af virksomheder, som tilbyder varer gratis eller til meget lav pris for at fremme salget af deres eget vareudvalg, dels at sikre beskyttelse af forbrugerne gennem opnåelse af en større gennemskuelighed af markedet.

18 Det kan ikke bestrides, at gavetilbud som salgsfremmende middel kan vildlede forbrugerne med hensyn til varernes reelle pris og fordreje konkurrenceforholdene, som er baseret på konkurrencedygtighed. En lovgivning, som af denne grund begrænser eller endog forbyder en sådan handelspraksis, er følgelig egnet til at bidrage til beskyttelsen af forbrugerne og til at fremme god handelsskik.

19 Med hensyn til denne lovgivning angår den nationale domstols spørgsmål navnlig kriteriet om forbrugsmæssig forbindelse, som i dette tilfælde tjener til at afgrænse anvendelsesområdet for en af undtagelserne fra det principielle forbud mod gaver.

20 Selv om der ikke findes et sådant kriterium i de øvrige medlemsstaters lovgivninger, navnlig Belgiens, fremgår det, at dette ikke er uden forbindelse med den nederlandske lovgivnings førnævnte formål, bl.a. hensynet til at sikre den gennemskuelighed af markedet, der anses for nødvendig af hensyn til beskyttelse af forbrugerne og god handelsskik. En national lovgivning, der indfører et sådant kriterium med henblik på afgrænsning af anvendelsesom-

rådet for en undtagelse til et forbud mod at tilbyde gaver, går derfor ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at opnå de pågældende formål.

21 Det stillede spørgsmål må derfor besvares således, at EØF-traktatens artikler 30 og 34 ikke er til hinder for, at en medlemsstat på varer hidrørende fra eller bestemt til en anden medlemsstat anvender en national lovgivning, der forbyder i salgsfremmende øjemed at tilbyde eller give gave i form af bøger til købere af et leksikon, og som betinger anvendelsen af en undtagelse fra dette forbud af, at der består en forbrugsmæssig forbindelse mellem gaven og den vare, som danner grundlag for gavetilbudet.

Sagens omkostninger

22 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske, den tyske og den danske regering, samt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale domstol, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt den af Gerechtshof, Amsterdam, ved dom af 9. oktober 1981, for ret:

EØF-traktatens artikler 30 og 34 er ikke til hinder for, at en medlemsstat på varer hidrørende fra eller bestemt til en anden medlemsstat anvender en national lovgivning, der forbyder i salgsfremmende øjemed at tilbyde eller give gaver i form af bøger til købere af et leksikon, og som betinger anvendelsen af en undtagelse fra dette forbud af, at der

består en forbrugsmæssig forbindelse mellem gaven og den vare, der danner grundlag for gavetilbudet.

Mertens de Wilmars Pescatore O'Keeffe Everling

Mackenzie Stuart Bosco Koopmans Due Bahlmann

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. december 1982.

For justitssekretæren

J. A. Pompe

Assisterende justitssekretær

J. Mertens de Wilmars

Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT P. VERLOREN VAN THEMAAT FREMSAT DEN 22. SEPTEMBER 1982 [1] OG BEKRÆFTET I RETSMØDET DEN 9. DECEMBER 1982

Høje Domstol.

1. Indledning

1.1. Problemstilling

Oosthoek-sagen viser endnu engang, at berøringsfladen mellem karteller, divergerende markedsføringslovgivninger i de forskellige medlemsstater og fællesskabsretten er et område fuldt af faldgruber, forhindringer, fælder og snarer. Nogle af disse vanskeligheder bevirker, at det ikke er let at formulere et sådant svar på det af Gerechtshof, Amsterdam, forelagte spørgsmål, at man undgår følger i strid med indholdet i Domstolens omfattende, for denne sag relevante praksis. Jeg skal først give en oversigt over disse vanskeligheder:

a) Osthoek's Uitgeversmaatschappij BV (herefter benævnt Oosthoek) er ifølge sit skriftlige indlæg i denne sag (s. 10) faldet i en grav, som Vereniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels

1 — Oversat fra nederlandsk.